

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H

7

Julehilsen

fra Vestbirk Højskole

til dens gamle elever

• 1913 •

Trykt i Konrad Jørgensens Bogtrykkeri i Kolding

Statens pædagogiske Studierådning
København

Julehilsen

fra Vestbirk Højskole

til dens gamle elever

• 1913 •

*Tommy Rasmussen
i taknemmelighed
for
Gimvold Nielsen*

Trykt i Konrad Jørgensens Bogtrykkeri i Kolding

Statens pædagogiske Udgivningsforlag
København

Minder fra min barndom og ungdom.

Af Grønvald Nielsen.

III.

Allerede i barndommens dage dukkede tanken om at blive højskolelærer op i mit sind. I Egebjerg friskole blev der ofte kastet en dragende glans over højskolens arbejde. Lærerne var udgået fra den, og min gode stedfader fortalte ofte om sit ophold hos Kold. Men mine skoleplaner krydsedes dog ofte af andre fremtidsdrømme. En tid tænke jeg på at gå den militære vej; og en søndag efter gudstjenesten i Kirkeby kirke gik jeg ud til maskinbygger Christen Andersen paa Slæbæk teglværk og bad ham om at hjælpe mig frem i verden til en lignende gerning som hans, hvilket dog den kloge mand i løbet af to timer fik mig snakket fra. Der var noget feberagtigt i min søgen efter et bestemt livsmål, som gav sig udslag på mange måder, f. eks. i følgende lille digt, som er skrevet på Egebjerg banker en søndag eftermiddag:

„En liden skude på havets blå
jeg ser fremover at glide,
den skynder sig nu for kysten at nå
og komme i havn i tide.

Den skude har oppe de hvide sejl,
 som glimter i solens stråler,
 og, hvis jeg ikke ser meget fejl,
 den lettelig modgangen tåler.

Thi den har en venlig havn at nå,
 et mål, hvorefter den stiler,
 hvad regner den storm og bølger så,
 nej, gladelig hjemad den iler.

O, lykkelig den, som vidste blot
 en havn, et mål i det fjerne,
 som så i drømme sit ungdomsslot,
 om end kun i lys fra en stjerne.

Ja, vidste jeg kun, hvor jeg skulde ta' fat
 i livets brogede vrimmel,
 jeg vilde arbejde dag og nat
 mod min ungdoms lysende himmel.

Et foredrag af Jørgen Pedersen ved de unges aften-skole i Egebjerg gamle friskole bragte ligevægt i min urolige sjæl. Han talte over ordsproget: Lykken er en himlens gave. „I den rationalistiske tid“, sagde han, „levede det danske folk i den tro, at enhver er sin egen lykkes smed; men nu har vi lært, at lykken kommer fra Gud som en velsignet gave. Også den lykke, at det enkelte menneske kan få klarhed over, hvad der er hans eller hendes kald i livet. Vi får kun fasthed og sikkerhed i vor gerning, når vi modtager den som en gave. Ingen kan jage sin egen lykke op. Men kommer vi kun så vidt, at vi kan bede Gud om at vise os vejen, tage vort kald fra hans hånd, så giv bare tid; den, som tror, haster ikke. Den stund skal nok komme, da gerningen kommer til at ligge således, at vi slet ikke kan tage fejl; thi Gud har selv sagt: Leder, så skal I finde! Beder, så skal I få!

Der er sagtens én og anden blandt alle I unge, som endnu ikke rigtig ved, hvad I skal være i fremtiden. Det skal være mit råd til Jer: Stil Eder på barnestade og bed Gud om at give Eder lykke til at finde, hvad I søger. Fra ham kommer lykken, I formår ikke selv at skabe den.“

Jeg gav mig helt hen i tro på min gamle lærers vidnesbyrd, og det har jeg indtil denne dag ikke fortrudt. Hans ord var som et fredens solskin hen over mine ubestemte længsler. På en lille bænk oppe i „De fynske alper“ sad jeg ofte i den tid, og i ensomme timer sendte jeg brændende bønner op til Gud om at hjælpe mig til klarhed. Der følte jeg

„ensomhedens store sang
bruse for mit øre.“

Mine lærlinge erindrer vist, at jeg ofte citerede Øh-lenschlægers vers:

„Jeg kender vel de rustne søm,
som holde bænken planker,
der havde jeg min ungdomsdrøm
og mine første tanker.“

Nu ved de hvorfor.

Mine forældre holdt på, at jeg ikke måtte blive højskoleelev før det 17—18 år, og jeg skulde selv tjene pengene sammen til udgifterne. Det var meget fornuftigt tænkt. Et år tjente jeg på Egebjerg mølle og fik mere i løn, end nogen gårdmand vilde give. Mølleren Rasmus Andersen og husstyreren, Karen, som senere blev hans hustru, var til at begynde med lidt ængstelige ved den unge læsehest; men det gik langt bedre, end de havde turdet tro, så jeg fik mere i løn, end der var lovet mig.

De var hæderlige og nøjsomme mennesker, og de havde åbne ører for den tids bedste ord i hjem, skole og kirke. Om sommeren kørte jeg møllevognen gennem landsbyerne Egebjerg, Kirkeby, Dognshøjrup, Rårud, Slæbæk, Rødme, Stenstrup, Hundtofte med den vidtstrakte tørvemose, samt Ollerup skovmark og til herregårdene Skjoldemose og Løjtved. Jeg kom ind i alle hjem, så og hørte meget, som har været mig til hjælp siden, når jeg skulde bedømme jævne folks sjælelige liv. Jeg husker, hvorledes en bondekone i Rødme karakteriserede grundtvigianismen ved at sige til mig: „Ja, Du er vel grunvianer ligesom Dine forældre, og I kan jo sagtens, for I tror jo, at vi kan danse og drikke og more os lige så towle (tåbeligt), som vi vil, for det er jo tidsnok med at omvende sig efter vor død!“

Om vinteren var jeg møllersvend og nød den ære at blive sendt til Hvidkilde mølle hos hr. Corfitzen for at lære åt hugge den ny fransksigtes stene.

Børre Kristensen fra Ollerup skovmark var min jævnaldrende kammerat på møllen. Vi var begge en lille tid hengivne til kortspil — spillede „mis“ — men blev enige om at bryde overtvært dermed, fordi det gik ud over læsningen. Vi udførte i fællesskab adskillige gavtyvestreger. En af møllegæsterne sagde altid nej, når vi efter den tids skik bød ham en snaps. Derimod satte han brændevinsflasken for munden og tog nogle dybe slurk, når vi ikke var til stede. Men da vi en dag så ham komme gående op ad møllebakken, satte vi en flaske fed maskinolie på brændevinsflaskens plads, og igennem et par små glughuller, som findes endnu, så vi ham sluge et betydeligt kvantum olie. Da hviskede Børre til mig: „Nu behøver han ikke amerikansk olie for det første“. En anden gæst

var tyvagtig, og da han en dag var ene på det nederste loft, fyldte han begge sine jakkelommer med flormel. Vi havde imidlertid opdaget dette gennem hullerne i loftet, og da vi kom ned ad trappen til ham, råbte Børre: „God dag, gamle ven!“ og slog begge sine hænder så hårdt ind på hans lommer, at melet dampede ham op i ansigtet. Han blev ganske forfjamsket og løb hjem uden at sige far vel. En anden gæst havde ofte en stor puddelhund med sig. Vi kunde da finde paa at hejse den, ligesom møllesækkene, op gennem lugerne til det højere liggende loft, medens den gøede af alle kræfter — og sprang så ud i hovedet på sin ejermand, som vilde udløse den der oppe.

Fra november indtil Jul stod møllen aldrig stille, vi skiftedes da til at våge, således at den ene af os sov fra kl. 6 eftermiddag til 1 nat, den anden fra kl. 1 nat til henad kl. 8 morgen.

Den følgende sommer arbejdede jeg for dagleje hjemme, samt hos gårdmændene Jens Larsen og Jens Knudsen. Jeg foretrak de to sidstnævnte, fordi der hos dem blev holdt op præcis kl. 7^{1/2} aften, hjemme derimod smølede vi, så længe vi kunde 'se en flue på en væg, og — fik lidt mindre bestilt. Jens Larsen og hans gode hustru, Karen, var begge udgåede fra hjem, som i nogen grad sluttede sig til „Indre mission.“ Der læste jeg ivrigt „Indre missionstidende“. En afhandling, skrevet af pastor Ipsen i Nordby paa Fanø, om at søge Herren, medens han findes, kalde på ham den stund, han er nær, optog især mine tanker, navnlig fordi jeg syntes, at denne omvendelseskribent ikke magtede at sige mig, hvor jeg da skulde søge Herren. Det gjorde min egen præst, Brandt i Ollerup, ganske anderledes tydeligt, når han talte til os om

dåben, nadveren, fadervor og den hellige skrift. En aften, da Karen og jeg talte sammen herom, sagde hun: „Ja, dersom jeg var vokset op i et hjem ligesom dit, så var jeg nok bleven grundtvigsk, men sådan noget hørte vi slet ikke i Hundtofte.“ Hun var en from og god kvinde, og hendes skønne død, som en inderlig overbevist kristen, gjorde et dybt indtryk på mig.

Jens Knudsen i Egebjerg er af min egen slægt. Hans fader var min moders morbroder. Jeg var med i Trunderup den dag, da J. K. holdt bryllup med Mine Lundsgård. Vielsen fandt sted i Kværndrup kirke, og alle vi, som var med, skulde efter gammel fynsk skik „spasere“, par efter par, ind i kirken. Jeg fik folketingsmand Jens Jensens datter, Sara, under armen; men ak, ak! under opmarchen til den meget højtliggende Kværndrup kirke kom jeg klodsmajor til at træde hendes kjole i stykker; en skærende lyd forkyndte det store ulykkestilfælde, og knappenålene måtte frem. Vi kom sidst ind i kirken, og jeg følte, at hendes tilgivelse næppe var ægte. Hun tilgav mig vist ikke, før hun nogen tid efter blev gift med min yngste farbroder.

Om aftenen var der dans i Gamle Lundsgård, og da jeg ingen mester er i Terpsikores kunst, sad jeg med triste tanker henne i et hjørne og beundrede de andre, som havde så let ved at svinge sig i dansen.

I Mines og Jens Knudsens smukke hjem traf jeg en og anden gang sammen med digteren Mads Hansen og dennes gode ven, Peder R. Møller. For Mads Hansen nærede jeg en stille beundring. Jeg havde en gang set ham på faders mark oppe i „De fynske alper“. Han var bondeklædt, havde et svært, blondt hår og et kraftigt, lyst skæg, der dækkede underansigtet og nåede ned på brystet.

Mads Hansen.

Øjnene var store og blegblå. I Egebjerg blev denne vor første bondedigtters sange lært og sunget, efterhåndt som han digtede dem. Også i en anden henseende følte jeg mig i taknemlighedsgæld til Mads Hansen. Det var ham, som fik „Folkelig læseforening“ oprettet i Sydfyn. Den omfattede flere sogne og havde udlån i fire skoler, hvor han påvir-

kede lærerne meget energisk. Han førte ad denne vej mange videbegærlige unge hen til fædrelandets bedste bogskatte, og det er alle dage en såre fortjenstfuld gerning.

„Man ser længere fra Parnasset end fra tronen“, sagde grækerne. Ære og tak til dem, der i hine opvågningsår tog os ved hånden og førte os ind i den danske bogverdens herligste egne!

Det undrede mig meget at høre ham i Jens Knudsens stue, omgivet af en lille vennekreds, forsvare vort politiske Højre. Men nu kan jeg nok se årsagen til, at han ivrede så stærkt imod „Det forenede Venstre“ og „Talmajestæten“, som man den gang kaldte demokratiet. I hans fødeby Hundstrup havde flertallet stadig modarbejdet det, som han elskede, og da valgmenighedsbevægelsen kom frem i Ryslinge, tre mil fra hans hjem, fulgte han denne med levende deltagelse. Men var ikke netop flertallet imod friheden? I Ollerup kirke, hvor han var en stadig gæst, hørte han ofte pastor Brandt tale mod „den store, døde mængde — verden!“ Og der sang man jo:

„Hvor salig er den lille flok,
som Jesus kendes ved.“

Det kunde dog virkelig ikke gå an at give alle „Jæterne“ valgret; thi så vilde det jo blive disse og ikke „Aserne“, som kom til at råde i skole, kirke og alle vegne. Han sang:

„Vi lever, så længe vi ejer Nordens ånd,
så længe blodet strømmer fra hjerte til hånd,
så længe som vi ånder i toner og ord
og nyder af frugten fra Asernes bord.“

Ordkampene var ofte skarpe; men jeg har aldrig hørt denne ædle mand såre nogen modstanders hjerte. Han var, som Andr. Dolleris skriver:

„Sanger i kofte, riddersmand i stræben,
ædel og ren i lykke og i savn.“

Hans digtersind ejede langt fra en urkraft som Blichers. Hans toner var ikke stærke, men fine og yndefulde. Ingen fugl i den danske abildgård har kvidret med renere næb.

I vinteren 1875—76 blev jeg elev på Vejstrup højskole, hvor jeg kom i gode hænder. Morten Eskesen havde den gang lige nylig sunget om Vejstrup:

„Herlige Vejstrup med dit Brejdablik,
over bøg og bølgetop, blide kår Du fik.“

I ydre henseende var kårene dog ikke altid så blide. Skolens forstander, Jens Lund, var en riddersmand uden frygt og dadel. For at være tro mod sig selv kunde han udtale kætterier, hvorved elevantallet sank fra 78 til 30 i løbet af et år. Han står for mig i dette tilbageblik som en af de reneste og fineste karakterer blandt danske højskolemænd. — Chr. Richardts ord i „Tornerose“: „Kæmp for alt, hvad Du har kært“, har

Højskoleforstander Jens Lund.

fået plads under Jens Lunds billede og kan ikke anvendes noget bedre sted.

Den evnerige husfrue, Sofie Laurent Lund, havde en sjælden evne til at vejlede unge gærende kræfter, og da hendes mand en aften fortalte hende, at jeg i en lang stil havde fremført mine planer om at blive højskolelærer og bedt ham om hjælp, så sendte hun straks bud efter mig. Vi førte den aften en samtale,

som fik de fineste glædeskilder i min sjæl til at sprudle. Det blev bestemt, at jeg næste vinter skulde vende tilbage til skolen som elev og hjælpelærer i regning og dansk, læse om sommeren i Egebjerg friskole, for så senere at ty til den udvidede højskole i Askov. Hver gang jeg fortæller mine lærlinge om Kamma Rahbek og Bakkehuset, glider der rige minder gennem mit sind fra disse vårfriske dage. Sofie Lund kunde vistnok tegne lige så godt som Kamma. Hun var vel ikke så fortrolig med fremmed litteratur som denne; men hun kunde vise de unge flere kostbare perler i den danske.

Fru Sofie Laurent Lund.

Jeg gemmer på smukke minder fra lærer N. K. Andersens undervisning og fra hyppige besøg i hans hjem, hvor eleverne tyede ind noget oftere end til Jens Lunds.

Fru Marie Andersen.

Højskolelærer N. K. Andersen.

Vi var to lærlinge, som af Andersen fik privat undervisning i matematik, og hen i marts måned holdt vi en lille festlighed i den anledning, hvortil jeg havde skrevet en sang på 11 vers til tonen: „Kong Kristjan stod ved højen mast.“ Første vers lød sådan:

„Vi synge vil vor glæde ud!

Hvad glæde da?

Jo, Adolph Steens de store bud,
som kosted møje, slid og slud,
er løst, Hurra!

Men bi kun lidt, på hylden hist:
Jeg ser hans Algebra, ja vist,
hu ha! hu ha!

De øvrige 10 vers har jeg glemt — heldigvis.

Om søndagen tyede jeg ind til valgmenighedspræst R. Petersens inderlige forkyndelse, og hans hustru læste

engelsk med mig. Jeg kom ofte i enkefru Laurents smukke hjem i højskolens have. Hun havde stået familien Inge-mann og mange af guldalderens store skikkelser nær, og hun kunde fremstille det selvoplevede med en mærkelig poetisk kraft. Datteren, Louise Laurent, fredede om hende og behandlede stamgæsterne på en så hjertevindende måde, at vi nok skal mindes det alle dage.

I fritiden søgte jeg jævnlig hen til de stærke bondeslægter i egnen, som tidligt vågnede op til kristelig og folkelig alvor samt til stor borgerlig dygtighed. I en af disse familier, gård-ejer Peder Rasmus-sens på Oure mark, traf jeg den jævn-aldrende ungersvend Jens Johansen, som senere blev min tro-
 faste og forstaaende ven, så længe han levede.

Jens Johansen.

Allerede ved vort første møde syntes jeg, at hans ansigt lyste af en frejdighed og et livsmod, som var såre velgørende. Store åndelige rigdomme lå og dæmrede i det skjulte på bunden af hans sjæl. De andre tjenestefolk holdt af ham. Han var tjenstvillig og hjælpsom, og han dæmpede råheden og holdt det dårlige nede. I lange tider kunde han gå indadvendt i tanke og drøm; men blev der så sagt noget, som var småligt eller grimt, tog han

sig sammen til et krafttag, og da var hans ord bestemte, undertiden lidt skarpe, med myndighed i sig, fordi han selv så gerne vilde frem mod et ædelt menneskeliv. Når Jens sagde til en af sine medtjenere: „Nej, stop nu lidt, sådan må vi ikke sige, for det er grimt“, og vedkommende i øjeblikket følte sig såret, så prellede deres kritik snart af på den renhed, hans hele karakter bar præg af at eje. Til mig faldt hans ord varmest, når han fortalte om sin slægt. Han var glad ved og i god forstand stolt af, at den vilde være med at leve for det bedste, der var oppe i tiden. Da vi senere mødtes på Askov, forstod jeg, hvor optaget han kunde blive af Schrøders foredrag om Vølsung-ætten og de gamle Nordboers dybe slægtskabsfølelse. Jo klarere det kom til at stå for ham, at han skulde være en ordets mand, des dybere følte han sig i taknemlighedsgæld til slægten, særlig da til faderen, som i vækkelsestiden havde holdt gudelige møder.

Der var ved Jens Johansens stemme en ejendommelighed, som måske kun vi, der kendte ham meget nøje, lagde mærke til. Den havde noget blødt, dragende ved sig i en samtale, i et vennelag; men når han talte til en forsamling, var den hård og noget skarp. Dette hang vistnok sammen med hans angst for at lægge sine dybeste følelser frem for mængden. Han dækkede over dem, gemte dem til de få venner, som han var langsom til at finde og give sig hen til —, men trofast til at bevare. Ja, trofast som meget få. Over for ukendte kunde han synes kold, man sagde da om ham, at han var „stolt“ (stor i egne tanker). Vi, der har set, hvorledes han kunde ofre og give sig hen for dem, han holdt af, ved bedre besked.

I sommeren 1877, da han lå som gardist i København, sendte han mig mange indholdsvægtige breve.

Vi mødtes senere i efteråret 1879 på den udvidede højskole i Askov. Tiden indtil da blev for mit vedkommende udfyldt ved læsning i mit hjem og hos Jørgen Pedersen.

Vinteren før jeg blev soldat, var jeg elev og hjælpe-lærer på Vejstrup højskole. Jeg forberedte mig i 5 uger på mit første foredrag, som varede godt et kvarter og handlede om „Jordens indre varme“.

Ved en lille afskedsfest i mit hjem, før jeg den 25. april skulde melde mig som soldat i Nyborg, opførte Hans R. Egebjerg og jeg „En nat i Roskilde“. Mor, som aldrig havde været på teater før, tillod sig at bemærke midt i handlingen: „Men Grønvald, pas dog på din fars hat!“ Alle 26 tilskuere hørte hendes formaning. Jeg blev meget vred på hende, men kunde jo ikke tiltale hende, og inden stykket var spillet til ende, havde jeg tilgivet hende.

Tilskuerne fik et lille stykke i tilgift af mit eget fabrikat. Det er ikke til mere, men jeg erindrer et par vers, som er lagt en degn i munden og blev sunget til melodien: „Nu hviler mark og enge“.

„Engang i Danmarks have
jeg fik en yndig gave.
Hun var en blomst så skøn.
Hun vilde mig ledsage
i alle mine dage,
opfylde hver min mindste bøn.

Mit hjerte måtte brænde,
da første gang jeg hende
på Svendborg gade så.
Jeg tænkte, at jeg vilde
den næste dag så silde
til hendes rige fader gå“.

De fleste af os, som den 25. april mødte til tjeneste i

Nyborg, kom med en god vilje. Vi havde stundom mange gavtyvestreger i hovedet, det skal ikke nægtes; men der var lyst og vilje hos os til at blive raske soldater. I militærlivet brød man sig imidlertid den gang ikke så meget om viljer. Man tålte næsten ikke at se den mindste gnist af den slags. Vi skulde allesammen være som brikker på et skakbræt. Jeg var ikke længere Grønvald Nielsen, men No. 192 og intet som helst i verden uden netop det alene. Det var No. 192, der havde at vise „ubetinget, villig og nøjagtig lydighed mod en hvilken som helst befaling, given af foresatte“, og det samme nummer havde den hellige soldaterpligt at „forsvare kongen og fædrelandet“. Denne mistro til ungdommens vilje vakte harme hos de ædleste og virkede sløvende på alle.

Da vi gik op på våbenkamret for at få de militære klæder udleveret, fik vi en forsmag på, at befalingsmændene ikke altid mødte soldaterne med de mest smagfulde ord. Det hed i et væk: „I Satans mennesker!“ „I djævle!“ o. s. v. Min sidemand sagde „farvel“ til våbenmesteren. „Ja, jeg skal den Onde gale mig farvelle Dem, det kan De stole på!“ og så kastede han en gammel barslidt frakke hen i ansigtet på ham.

Vejen til vort kvarter gik forbi byens teater, og da vi kom derhen, oplyste en plakat med store bogstaver os om, at „soldater og hunde“ måtte ikke indlades.

Mon Nyborg borgere da virkelig så på os soldater som en lavere klasse mennesker, i rang med hundene? Også dette vakte vor harme.

Næste morgen kl. 3 var vi oppe for at „pudse“, som en stor part af tiden brugtes til. Der var, forekom det mig, mere lagt an på at uddanne paradesoldater i stedet for feltsoldater. Ældste premierløjtnant ved mit kompagni

var en hel officer. Dygtig, men streng, både hvad øvelse og pudsning angik. Han forstod at pille det forkælede af os. Han bandede rædsomt. Da han den første morgen gik ned langs rækkerne for at se os efter, råbte han: „Vi må have den civile, krumbøjede holdning praktiseret bort, op med hovedet, hagen ind, skuldrene nedad og tilbage, hænderne tilbage, fingrene samlede og udstrakte, maven ind, brystet frem, hælene samlede, hvad Satan i hede Helvede står I og falder sammen for? Se op for Djævelen!“ Han var en smuk officer. Personlige anstrengelser skyede han ikke. Når han syntes, at lemmerne ikke var tilbørlig smidige, tog han sig en kraftig håndvægtsøvelse om morgenen, før han gik til kompagniet. Med vor nybagte sekondløjtnant skulde vi have læsning. No. 43 gik i stå. „Er De venstremand?“ spurgte løjtnanten. Intet svar. „Ja, vær De bare det, lad syv og fem være lige og slå Dem til ro med, at Christen Berg sørger nok for det hele! Hvornår ophører lydighedspligten?“ vedblev han. „I krigstid“, stammede synderen. „Nej, så Gud gør den ej nej! Da skal man netop lyde“. Og nu fik vi et helt foredrag, som om han havde deltaget i flere felttog. „Det kan jo være ubehageligt for en deling“ — sluttede han — „at blive kommanderet frem i fronten, når det rigtig kniber; thi den kan være sikker på at blive skudt ned alle mand; men når officeren befaler det, har mandskabet ubetinget at lyde. I det hele taget: Den menige og hans ære i felten har jo ikke meget at sige. Med officerer er det noget ganske andet; thi der er kappelyst til at komme fremad på ærens vej.“

Vi var allesammen vrede oven på sådan en tale. Havde en af de gamle krigere, som var med til at væрге Danmark, da det gjaldt, hørt den forelæsning, så havde

Grønvald Nielsen som soldat.

fyren sikkert fået sin mund lukket i en fart.

Vi havde en morsom gammel sergent til eksercits. Når en af os gjorde fejl med et geværgreb, kom han ganske langsomt listende hen i mod vedkommende, idet han rystede med hovedet og så meget alvorlig ud. Han standsede ud for synderen og så ham skarpt ind i øjnene. Nu ventede vi en rigtig tordentale, såle-

des som vi var vant til at få dem, men overraskedes ved at høre noget ganske andet. Han hviskede: „Er De forlovet, lille ven?“ og så lo han polisk. „Ja vel, hr. sergent!“ lød svaret. Da gjorde den gamle ganske rolig omkrjng med de ord: „Det kunde jeg Fanden huleme nok se“.

Somme tider gjorde han sig lille, rakte hovedet frem og vinkede med pegefingern: „Kom hen til mig, kom“. Når vedkommende var der, brølte han: „De står og gør fejl i geleddet! De er ikke rigtig vågen! March! Eksercerpladsen rundt i løb et par gange, vær så artig, min herre!“ Til den næste hed det: „Fang ham, fang ham, puds!“ Sådan løb der billigvis af og til 4—5 stykker efter hverandre, medens vi andre havde øvelse. Når det

var varmt om morgenen, sagde han gerne: „I dag er det varmt at løbe pladsen rundt, folk.“

Så havde vi en sergent, der kunde hilse godmorgen med følgende ord: „Det går sku småt med kristendommen her i dette kompagni, men det kommer nok — kommer Fanden brænde mig nok!“ Han havde øgenavne til de fleste menige. Her nogle prøver: „Ham med de fire køer“, „smæksok“, „den tykke“, „ham med barseltrøjen“, „vildmanden“, „grinebideren“, „ham, der har drukket dus med premierløjtnanten“, „ham, der bærer mundtlige meldinger indstukket under overknappingen“, „klods“, „husmanden“, „Klaus eftermiddag“, „Rødtop“ o. m. fl.

Ved læsningen drev han det en gang så vidt, at han overhørte os i de ti bud. Den første, som kom op, forstod ikke rigtig, hvad han mente, og spurgte, om der mentes pligterne som soldat. „Nej“, var svaret, „det skal Satan knuse mig være de bud, som Moses efter de gamles krøniker gav Israels folk at rende med!“

En morgen spurgte han mig: „Er det synd at bande, 92, hvad — Grundtvigianer?“ „Ja, det er synd, hr. sergent.“ „Bander De da ikke?“ „Nej.“ „Jo, når De bliver rigtig gal i kasketten, sætter De så Gud nok en lille en på, men I gør Jer nu hellige og tror, I er bedre end alle andre mennesker.“ Han gik dermed hurtig sin vej, som om han ikke ønskede noget svar.

Der fandtes adskillige brave befalingsmænd, officerer og underofficerer, som var deres ansvar over for os unge bevidst. De fortjener dobbelt tak, fordi deres vilkår var så trange. I systemet var der lagt an på at binde dem som hunden til sin lænke.

Vor kaptajn var en af den gode slags. Hans velkomst-tale til os lød således: „Velkommen til kompagniet. Vi

skal nu arbejde på, at I kan blive soldater, dygtiggøre Eder til at kunne forsvare fædrelandet i farens stund. Vi, der var med, hvor kuglerne peb, har erfaret, at det er stolt at være soldat. Gid vort arbejde med Jer måtte frugte således, at den samme følelse kunde komme op i Jer. Jeg har tro til Eders gode vilje, og før den tro skuffes, straffer jeg ikke; men sker det, straffer jeg hårdt. Når I skriver hjem, da hils de af Eders slægtninge, som var med, både da vi sejrede, og da vi tabte. Og nu til arbejde!" Der var i tonen noget overbevisende varmt, som greb os alle. Han var en mand.

I hviletiden hørte jeg sekondløjtnanten og oversergenten behandle kaptajnens tale. Førstnævnte sagde: „Ja, kaptajnen har Fanden gale mig vist meget af denne her grundtvigianske fædrelandskærlighed. Den kan jo være meget god til sit brug; men den er sgu et flygtigt element.“ „Ja“, svarede oversergenten, „der har sgu nu alligevel altid været en god ånd i vort kompagni. Det har vi befalingsmænd jo sørget for.“

Vi blev indkvarterede hos byens borgere. Jeg fik til kammerat sønderjyden Peter Grau, nu gårdejer på Lolland. Han var et åndsvågent ungt menneske, havde to gange været på Ryslinge højskole, og hans varme danske hjerte tog ingen fejl af. Som kammerat kan jeg uden at fortale mig nævne ham som noget af det elskeligste, man kan møde på sin vej. Først havde vi kvarter hos en købmand, senere boede vi sammem på et lille tagkammer i Nørregade. Levninger af en kakkellovn, to senge, en bæk og et bord af samme højde, som bænken, udgjorde hele inventariet. Lyset kom ned igennem et meget lille tagvindue; men for at vi ikke skulde forgå af varme, var der ret hensigtsmæssigt skåret et firkantet hul på tegl-

taget ved den modsatte side af vinduet. Her igennem til-
lod regnvandet sig på visse tider at strømme i sådan
mængde, at vi måtte flytte vore skrin op på bordet, hvis
vi ikke vilde risikere at se dem sejle ned ad trappen.
Lokalet var tapetseret med 41 — siger og skriver en og
fyrretyve — forskellige mønstre. Da den ensomme be-
lignenhet let kunde friste til melankoli, var en 30—40
rotter så venlige at gøre et ganske forførdeligt spek-
takel, især om natten, når vi vilde sove, og vi havde jævn-
lig besøg af dem oppe i vore senge.

Felttjenesteøvelserne og skydningen fulgte de fleste med
lyst. Paradeeksercitsen (de 80 % af tiden) var kedelig,
og i gymnastik lærte vi mindre end i en god fynsk skytte-
forening. Jeg lå på sygehuset 6 uger. Det var tyfus. Da
jeg blev så rask, at overlægen turde udskrive mig, bar
jeg længe på en livsglæde så varm og frydefuld, som vel
ingen sinde senere. Når jeg i stille timer vandrede på Ny-
borg vold, følte jeg rigtig, hvad Paludan-Müller mener
med verset:

„O, læser! var Du nogen sinde nær
din undergang, da har Du det erfaret,
når frelst Du vågnede, for døden sparet,
at dette liv er vel at leve værd.
Har Du erindringen endnu bevaret
om dette håbets nye morgenskær,
da har Du kendt, hvordan et hjerte banker,
når barn man bli'r igen med voksne tanker.“

I vintermånederne gennemgik jeg korporalskolen. Det
knæb svært med at få begyndt forfra på eksercitsen „på
tælling“. Dog det var jo kun om formiddagen. Om efter-
middagen skulde vi ind i klassen og have vore kund-
skaber udvidet. Vi regnede decimalbrøks-addition hele
vinteren. De, som ikke kunde det i forvejen, lånte vi

andres tavler og viste stabssergenten. „Ja, ja, det er rigtigt“, sagde han, og så fik vi alle et 3 tal i karakterbogen; det betød „godt“. En dag, da han med ansigtet imod den sorte tavle og ryggen vendt imod os udbredte sig i høje toner om forskellen på de „rene“ og de „urene“ decimalbrøker, tillod jeg mig at gøre hr. stabssergenten opmærksom på, at det nok ikke hed „urene“, men „blandede“ decimalbrøker; men hvor blev den lille mand drejet omkring i en fart, og nu tordnede han løs: „Ja, 192, jeg bryder mig sgu ikke om den nyere tids grundtvigianske forfattere!“ Hele klassen lo.

Jo længere han kom i sin tekst, des mere højroset blev han altid, og var da nogen så ondskabsfuld at banke på bordet, så råbte han: „Kom ind!“ i den tro, at der stod en ordonnans og frøs udenfor. I skønskrivningstimerne gav han ordre til, at vi ikke måtte lægge tryk på bogstaverne, alle linjerne skulde være lige fine, men jeg tror, at han opgav os. „Vi ødelagde“ — sagde han — „det papir, som Hans Excellence krigsministeren i sin nåde havde bevilget til denne skole.“

Vi fik også Danmarkshistorie. Vor lærer gennemgik tiden fra Gorm den Gamle til Kristian den Fjerde på en time. Hvad der blev gjort ved det øvrige tidsrum, hørte jeg ikke; vi var nemlig fire, som fik fri i disse historietimer.

Hvor dog livet stod i stampe i sådan en lille garnisonsby. Der gaves ikke det spørgsmål af betydning, som kunde sætte menneskene i bevægelse. Livets strøm syntes ikke at kunne nå dem. I fritiden tyede jeg ud til havet, så på fiskerbådene, som krydsede inde mod land, medens af og til en stor sejler dukkede frem i synsranden, og i det bløde græs lyttede jeg til bølgerens nynnen.

Der står et vers i min dagbog fra et sådant besøg ved kysten:

„Du kvalme by med dine røde tage,
jeg flygter fra Dig til Guds fri natur,
om ej så få af mine ungdomsdage,
Du slået har så høj og stærk en mur.“

En mandag morgen fik jeg bud hjemmefra om at komme hurtigst muligt. Lægen havde sagt, at mor ikke kunde leve til tirsdag aften. Om middagen gik jeg til kaptajnen og fik — nej. Det kunde ikke tillades før lørdag.

Der kom nu en streng uge for mig. Men hjemme skete det, som både lægen og alle andre regnede for mirakuløst, at mor levede, til jeg kom hjem lørdag aften. Jeg spurgte hende straks, da jeg kom ind i sygeværelset: „Kender Du mig, mor?“ „Ja“, svarede hun sagte, „skulde jeg ikke kende Dig, min dreng.“

En salig fred prægede hendes ansigt, da hjertet hørte op at slå. Hun vidste, at rejsen gik til Guds evige rige.

Glædelig jul!

Alle mine gamle elever ønskes herved en glædelig og velsignet julefest!

Måtte højtidsdagene bringe Eder mange rige stunder, hvor I så end færdes.

Eders hengivne lærer

Grønvald Nielsen.

Jul!

Mens som Barn paa Landet jeg var hjemme,
Julemorgen var mit Himmerig.

Eller måske var det Juleaften. Ja, den Gang man var Barn, da kunde man holde Jul. Men nu er det måske allerede længe siden, man var Barn. Og alt som Årene gik, syntes man måske, det blev vanskeligere og vanskeligere at holde Jul. De Porte til Paradishaven, hvor Livets Træ stod skønt med Lys som Fugle på Kviste, de har lukket sig, de vil ikke rigtig lukke sig op mere, og derfor er der heller ikke den Glæde ved Julen, som der var før.

Ja, er man nået så vidt, at man selv har dannet sig et Hjem, har fået Børn og kan holde Jul sammen med dem, så kan man måske endda føle noget af Barnets Juleglæde. Eller er man bleven rigtig gammel, kan man måske holde Jul som de to gamle: Simeon og Anna, der tog Julens Barn på deres Arme og ønskede nu at fare herfra i Fred. Men er man ikke Barn og ikke gammel, er man ikke nået dertil, at man har Børn i eget Hjem — er man ung, så kan det nok falde lidt svært at finde den rette Juleglæde. Når jeg siger den *rette* Juleglæde, så mener jeg

dermed *den* Glæde, som udspringer af selve Julens glade Budskab, ikke den Glæde, som udspringer af Julebatter og den Slags. Advent kan man nok holde, for den unge forstår som ingen anden at vente og håbe på det, der skal komme, med Fryd og Glæde! Men Julen selv — ak, hvor tit den blev en Skuffelse for den unge!

Der var nu Juletræet derhjemme sammen med de små Søsken! Å ja, men man var dog alligevel ligesom vokset fra *det*. Man var vel i Kirke Juledag, men man syntes dog tit, der var ikke noget rigtigt for én i det, der dér blev sagt. Vistnok kunde man gribes af en underlig Stemning, men skulde man bagefter til at gøre op, hvad der virkelig *var* deri for én, så var det lidt. —

Er Julen da ikke noget for de unge? Må de føle sig sat udenfor ved den store Fest, Barnets Fest, Hjemmets Fest, fordi de ikke selv er Børn mere og ikke selv har Hjem?

Nej, der er dog noget også for unge i Julens gode, glade Budskab. Ellers vilde det jo ikke passe, hvad Englen sagde den første Julenat: jeg forkynder Eder en stor Glæde, som skal være for *hele* Folket. De unge hører dog med til „Folket“.

Og dette skal I have til Tegn: I skal finde et Barn svøbt, liggende i en Krybbe — sådan var det jo, Englen sagde. Skal vi vinde den rette Juleglæde, gælder det at lægge Mærke til Julens Tegn. Barnet er Tegnet. Og Barnet betyder en Fremtid. *Med Julens Barn, Jesusbarnet, fødtes den evige Fremtid til Verden.* Og Fremtiden, den evige Fremtid — hvilken ung vil ikke gerne have Del i den?

Du, som er ung og stærk, Du siger måske: Jeg *har* en Fremtid, jeg har Evner og Kræfter, som kan bane mig en Vej til Fremtidens forjættede Land, jeg har noget i Vente, som ingen véd. . . Nu vel, det er smukt og godt.

Men en *evig* Fremtid — kan Du også arbejde Dig frem til *den*? Det vil jo dog gå sådan, at Din Kraft slappes, Din Evne sløves for en Gang at dø — og hvad bliver der så af Fremtiden? De, der var unge, da „Tidens Fylde“ kom, da Julen første Gang blev fejret i Verden, de havde vel også en Fremtid; men de fleste følte det dog, som om de ingen havde. Æd og drik, sagde de, for i Morgen dør Du. Det vil jo sige: nyd Øjeblikket, for Fremtiden er der intet at vente af. Hvad er der heller at vente af Døden? Nutidens Ungdom står jo ikke anderledes i det end hin Tids. Engang kommer Døden, så er al Fremtid forbi, så brydes alle Håb for Dig og måske for flere med.

Se, for den Sags Skyld, for Dødens Skyld, Fremtidshåbets Ødelægger, trænger også den *unge*, som har lært at elske Livet og gerne vil have sin Fremtid gjort *evig*, til Julens Budskab. For dette er netop Barnet, som er Guds, den *evige* Guds Søn, men dog en Menneskesøn, det dybe Tegn på: Menneskebarnet, Barnet født af en Kvinde, har en *evig* Fremtid. Som Jesusbarnet blev undfanget ved den Hellig Ånd, Kraften fra den *evige* Gud, så blev vi genfødte ved den samme Ånd i den hellige Dåb, og dermed fik vi Del i det samme *evige* Liv, altså en *evig* Fremtid. Vel at mærke som en *Mulighed*. For man kan jo sætte det *evige* Liv til, som man kan sætte det legemlige til. Men den, som *vil*, han *har* en *evig* Fremtid. Men kun i Kraft af Jesus Kristus, som vi holder Jul for. Kun under Julens Tegn kan vi synge, som unge Mennesker gerne vil synge:

Fremtidens Land!

Derhen de styrer de tusinde Savn,
alle de Sukke, der ej finder Favn,

danner sig Landskab i Skylag og Glød
over vor Nød — —
salige Syner af, hvad som skal gro
op af vor Tro
i Fremtidens Land.

Ja, den som får Øje på Julens Tegn: Barnet med den *evige* Fremtid, han vil også kunne se salige Syner af, hvad en *sådan* Fremtid vil skænke, som kan vindes ved at blive Barn hos den almægtige Gud, som ejer og vil dele med sine Børn Himlen og Jorden og al deres Fylde.

Men en sådan evig Fremtid gror kun op af vor *Tro*, Troen på Julens Barn.

Thyge Thygesen.

Mit Hjem — min Borg.

*»Skønt Børnehænders og Kvindeværk,
det Fæste holder din Sjæl saa stærk!«*

Der er mange Mennesker, der med stor Ængstelse ser paa, hvorledes den nyere Samfundsudvikling og det travle Nutidsliv truer Hjemmene og Hjemlivet i det hele taget. Det er stundom, som om Skolen ganske tager Børnene og de unge fra Hjemmet og slaar en Streg over dette som Opdragelsesplads og Lærested. Dermed tager man Forældrenes første og vigtigste Opgave fra dem og dermed en Lykke- og Livsbetingelse. Det moderne Foreningsliv lægger stærkt Beslag paa saavel de unges som de ældres Tid uden for Hjemmet, den moderne, stærkt gennemførte Arbejdsdeling, Maskinernes rivende Udvikling og almindelige Brug virker ogsaa opløsende paa Hjemmet, der stundom ganske faar Præg af et Pensionat, hvor man mødes ved Maaltiderne, men aldrig ved Arbejdet eller Opgaverne.

Det er ikke saa underligt, at mange er bange for denne Udvikling, at denne Angst snart gaar som et Skrig mod Himmelen, snart stryger som et Suk langs Jorden. Haard er den Nutidsvind, der blæser ind gennem Hjemmets Stuer, svidende og isnende føles den saavel paa Land som i By, og man tør næsten ikke sige til sig selv:

„Og mange Tusind af Hjem det var,
som Landet frelst ifra Slaget bar.“

Der er Mærker baade her og der paa de forskellige Felter. Kommer man til at tænke paa de gammeldags Hjem og de gammeldags Mennesker, kan det være, som en gammel vemodig Vise begynder at synge i ens Sjæl og vækker Længsel efter noget, som er borte, alt for langt borte til nogen Sinde at kunne findes igen. Det er smuttet væk gennem Dørene, de aldrig lukkede Døre, ud mod Skolen, mod Foreningerne, mod Biografteatrene, mod Selskabeligheden i Forsamlingshuset; det er jaget af Gaarde af det elektriske Lys og de mange Maskiners Snurren, fløjet bort over alle Bjerge paa Cykel eller Jernbanetog. Man ved knap, hvad det er, der er borte; stundom føler man det, som om det var noget uden om en, stundom, som om det var noget i en selv, ens Væsen. Der kan være tomt omkring en, der kan være tomt i ens Sjæl, saa man kan græde derved.

Og dog, naar alt kommer til alt, saa vilde man ikke bytte med de gammeldags Mennesker eller de gammeldags Hjem, ikke paa nogen Maade vilde man det, Barn, som man jo alligevel er, af den nye Tid og de nye Tanker, af det klare Lys og Maskinernes hurtige Tempo.

Men derfor kan der godt være noget, der er bleven borte, noget, som man længes efter, og som man ogsaa *maa* have tilbage for enhver Pris, selv om man faar det tilbage paa en anden Maade og i noget anden Skikkelse. Og det er meget muligt, at det netop er ved at se paa Udviklingen med Hensyn til Hjem og Hjemliv, at dette skal klare sig for en, og at man saa derved skal blive hjulpet til Rette paa den bedste og sundeste Maade.

Den nye Tid med sin mangfoldige Udvikling har bragt

Forandringer i mange Ting, saavel i ydre som indre Henseende, baade med Hensyn til Menneskers Omgivelser og deres Tankeliv. Maaske er Forandringen og Udviklingen af de rent ydre Ting foregaaet saa hurtigt, at Menneskesindet og alt det indre ikke har kunnet følge med, og derved er en Harmoni og naturlig Sammenhæng bleven brudt, noget betydningsfuldt gaaet af Lave og Leje.

Tager vi f. Eks. Forholdene paa Landet, ja, da er mangt og meget anderledes end i „gamle Dage“. Man kan jo blot tænke paa Høsten, der lige er svunden, medens dens sidste Afsnit — Rodfrugternes Høst — tilendebringes samtidig med, at alle Træer ribbes for deres Sommerløv, og gule Blade rasler ad alle Havegange, — denne Høst, hvor er den ikke anderledes i hele sin Stemning og Forløb, end den har været før. Den gaar over Lande med en helt anden Klang, en helt anden Rytme, og selvfølgelig faar den ogsaa Arbejdernes Sind til at svinge i en anden Rytme og genlyde af en anden Klang; det kan være vanskeligere — i alt Fald en Overgang — for Øret at fatte den samlede Høstarbejdets Sang i Maskinernes Hakken og Knækken, og Stemningen i den spredte Arbejdshær over hele Marken, end det før var, da Leerne klang saa muntert, og hele Arbejdshæren rykkede frem i Række og Geled, Par ved Par.

Som det er her, er det allesteds. Kvægbruget og dermed Kvægets Røgt bliver anderledes; Vinterarbejdet i Lo og Lade faar et andet Præg. Og som det er med Mændenes Arbejde, er det ogsaa med Kvindernes — det er anderledes og stundom helt andre Arbejder.

Selvfølgelig er der en dyb Sammenhæng mellem Arbejde, Metoder, Maader og saa det Sind og den Stemning, Arbejderen faar derved. Redskaberne og Arbejds-

maaden saavel som Omgivelserne præger Manden — hans Legeme, hans Sjæl, hans hele Karakter. Der er Sammenhæng mellem den dygtige, dannede Arbejder og de udmærkede, finere Redskaber; de frembringer hinanden, forfiner hinanden; den samme Vekselvirkning finder Sted mellem de forædlede Kulturplanter og Husdyr paa den ene Side og Landbrugeren paa den anden; de betinger ogsaa hinanden. Kommer saa hertil hele det offentlige Livs Forvandling, den demokratiske Udvikling og moderne Organisation, Livssyn i Kunst, i Videnskab, det aandelige Livs mange Slags Rørelser, forstaar man, at et Nutidsmenneske maa være anderledes end „de gamle“, naar alt dette nye og forskellige skal forliges og forenes med det Menneskevæsen, hvis Grunddrifter og Grundkræfter er de samme fra Slægt til Slægt.

At alt dette ogsaa maa præge Hjemmet dybt og stærkt, er indlysende, og at det en Tid kan virke opløsende paa det, er forstaaeligt. En rig og stærk Samfundsinteresse f. Eks. er naturligvis i og for sig noget godt og meget ros værdig; men den kan blive saa omfattende, at den kan tage Vejret fra Hjemmeinteressen. Der kan nok være Grund til i vore Dage at minde om Bjørnsons advarende Ord:

„Hvo ej kan bygge sit eget Hus,
hvad stort, han bygger, gaar og i Grus“ —

og ligeledes tænke paa Forjættelsen i dette:

„Har først du bygget dig selv et Fæste,
saa tidt du frelser endog din Næste.“

Der er Mennesker, der forsømmer deres Hjem og dets Tarv for det offentlige Skyld, ja, drives stundom til det af selve det demokratiske Samfundsideal og Følelsen af Solidaritet med alle de andre. Baade her og der sidder

der en dygtig Hjemmemand, der er bleven saa betænkt med offentlige „brødløse“ Tillidshverv, at hans egentlige Bedrift maa forfalde, og hans Hjemliv forsømmes. At den Slags er ganske meningsløst og til syvende og sidst Tab i enhver Henseende, er sikkert nok.

Jo, der er til visse nok at tænke paa med Hensyn til de enkelte Menneskers og Hjemmenes Forhold til Tiden og Udviklingen; men der er et enkelt Forhold, som jeg her ved denne Lejlighed gerne vil dvæle lidt ved og prøve paa at sætte Tanker i Gang med Hensyn til: Det er Hjemmet som Voksested for Børnene og Lærested for de unge i Overgangsalderen. Som allerede bemærket i det foregaaende, synes Strømmen for Tiden nærmest at gaa i Retning bort fra Hjemmet paa de to Omraader. Naar dette sker, er Grunden ikke den, at vi ikke har haft Skolemænd, der har peget paa Hjemmets Betydning. Kristen Kold satte Hjemskolen højt, den Skole, som findes i Stald og i Stue, paa Mark og i Køkken, og han mente, at Børnene her lærte baade det meste og det bedste af, hvad de overhovedet lærte. Og Grundtvig hævdede jo med stor Frejdighed, at den bedste Skole for unge Mennesker i Overgangsalderen er driftige og gode Borgeres Huse. Disse to Mænd er vel nok de mest geniale Skolemænd, Danmark har haft, deres Tanker er ogsaa velkendte og har tilsyneladende — i Mund og Bog — mange Tilhængere; men i Virkeligheden møder man dem uhyre sjældent; thi naar det kommer til Stykket, er der meget faa, der tør tro paa dem og handle derefter.

Grundtvig og Kold saa paa det væsentlige, Børnenes legemlige og aandelige Velfærd, Uddannelsen til Livet, og derudfra formede de deres Skoleideal; men i vore Dage tænker man mere paa andre og mindre væsentlige

Ting og opdrager nok saa meget til Livsstillingen og Standen som til Livet selv. Derfor kan Skolemænd i vore Dage udtale, at Forberedelsen udtømmer Børnenes og de unges Kræfter, Indledningen til Livet fortærer Livet. Det er den Virkelighed, der har mødt deres Øje, naar de saa sig om; naar de unge kom ud af den moderne Skole efter den lange, lange Skoletid, og Livet ventede dem med sine praktiske Opgaver, da faldt de sammen, Energien var opbrugt, Villien sløvet og slappet.

Men trods alle Livets og Menneskenes Vidnesbyrd er der dog dem, der ser den folkelige Udviklings lyse og lykkelige Forløb i endnu mere Skole, udvidet til at omfatte en endnu længere Tid af Barnets første Leveaar. Kravet lyder, tusindtunget, fra store Skarer: flere Skoler, flere Skoletimer, flere Fag, et fagligt Tilsyn og endnu mere Eksamensvæsen for at faa Lærdommen konstateret og kontrolleret, bedst muligt Skolemateriel og en udvidet, men stærkt censureret og statskontrolleret Læreruddannelse — kort sagt: et velordnet og velsmurt Skolemaskineri, knirkende og klaprende fra Morgen til Aften, Dag efter Dag, hele Aaret rundt undtagen i den allervarmeste Tid, en Skolemekanisme, der har naaet sin største Fuldkommenhed, naar den faar taget Grammofonen og Filmen i sin Tjeneste.

Børnene, de unge, skal lære noget — det er Slagordet, det er Fanemærket, hvor under denne Skoleform rykker sejrrig frem. Skolen bør være upersonlig og konfessionsløs; Læreren maa fortælle lidenskabsløst, referere Kendsgerninger og forbigaa det tvivlsomme og mystiske. Han har ingen Livsanskuelse i Skolestuen, forholder sig her kølig til sin Gerning, fordi han omhyggeligt har slukket Gløden i sit eget Bryst, før han gik derind for at undervise. Han

er en upersonlig „Lærertype“, formet af visse pædagogiske Krav, som Tiden forlanger, og han arbejder med det givne Stof, der nu een Gang er fastslaaet som passende for det „typiske Barn“.

Saadan er Skolen — heldigvis — ikke for Tiden; men det er Idealet af Skolen for mange Mennesker i Grundtvigs og Kolds Fædreland.

Over for denne Skolefart og dette Skoleideal gælder det om for Forældrene at rebe Sejlene, standse lidt og tænke sig om. Det kunde jo dog være, at alle de Kundskaber og det krævede Lærestof ikke gjorde Nytte i Forhold til sin Mængde, fordi det hørte til det uvæsentlige, og det var jo muligt, at Hjemskolen, de driftige og gode Borgeres Huse, havde noget at give, som var vigtigere og mere væsentligt.

Livet spørger langt mere om, hvad Mennesket er, end om, hvad det ved. Det er ikke et vist Maal af skolemæssige Kundskaber, der grunder Barnets Lykke og borgerlige Velfærd senere i Livet; men her betyder det langt mere, om der er dannet et „selvhjulpent“ Menneske, legemligt og aandeligt sundt, hvis Udvikling har været en organisk, personlig Naturudfoldelse, en praktisk Indøvelse i gode Livsvaner og rolig Erhvervelse af faste Livsprincipper, om der er dannet en Karakter med Forstaaelse af sine Anlæg og Herredømme over sine Drifter. Udbyttet af Skolegangen, af Opdragelsen er den Arbejdsdygtighed, Mennesket besidder, naar denne Indledning til Livet er endt, og her betyder en Smule Kundskaber lidet ved Siden af i det virkelige Liv tilegnede Egen-skaber som Sandhedskærlighed, Hensynsfuldhed eller Livsvaner som Renlighed og Arbejdsvillighed. Vi værner os efterhaanden mere og mere til at haabe og vente al

Hjælp fra de andre og glemmer, at det først og fremmest er os selv, vi skal tro paa og kræve noget af.

Man venter en hel Del af offentlige Reformere og ønsker een Skolelap til paa det hullede Samfundsklædebon, men ser ikke, at man kunde spare sig alt dette, dersom Forældrene gjorde deres Skyldighed i Hjemmet, og den enkelte først og fremmest vilde være sine Børns Lærer.

Man vil vel nok dertil sige, at Forældrene evner ikke at undervise deres Børn selv. Hjemmeundervisning vilde derfor give et daarligt Resultat, og den vilde saavel økonomisk som paa anden Maade vise sig at være upraktisk for ikke at sige umulig. Forældrene har ikke alene ikke Kundskaber nok, men heller ikke Tid eller Penge nok til at paatage sig deres Børns hele Undervisning.

Ja vel, det er sandt nok; men det er ikke hele Sandheden. Det er slet ikke Hjemmeundervisning i og for sig, jeg vil have indført igen, som den trivedes for ikke saa mange Aar siden her i Danmark. Jeg vil ikke Skolen til Livs, den kan vi ikke undvære, selv om den altid vil være Vidnesbyrd om et naturligt Forhold, der er bleven forrykket; men jeg vil have den anderledes og have et rimeligere Sammenspil, en inderligere Vekselvirkning mellem den og Hjemmet, have den i nok saa nært Forhold til det virkelige Liv, og hvad der tjener Barnets legemlige og aandelige Velfærd. Som det nu er, og som Vinden blæser for Øjeblikket, er det ikke godt. Mange Børns hele Dag, ogsaa ude paa Landet, gaar med Skolegang og Forberedelse til Skolegang. Deres Liv bliver et Skoleliv Dag efter Dag flere Aar igennem. Livets Opgaver bliver for dem Skoleopgaver, deres Omgang bliver Bøger og Bogmennesker i Stedet for Tingene selv og de praktiske Arbejdsfolk, der holder Verden i Lave med netop

de Arbejder, Børnene skal ud i efter endt Skolegang. Det Barn, hvis største Livsfornødenhed er legemlig Bevægelse i Luft og Lys, hvis største Glæde er at lege eller hjælpe de voksne med deres Arbejde ude i det virkelige Liv, det Barn spærrer man Barndommens igennem inde i Skolestuer og tvinger det til Stillesiddens og Arbejdes med Hjernen. Børn faar ikke Tid til Selvudvikling, ikke Fred og Ro til at lege og paa deres egen Maade tage Verden med dens Love i Besiddelse; thi der presses tidligt, alt for tidligt paa med Skolegang og Skoleopgaver af forskellig Slags. Naar man tænker paa, hvad et Barn lærer i de første Aar af sin Levetid ved blot at bruge sine Øjne, Øren og andre Sanser, samt den Omtanke, det ejer, hvad det lærer i Hjemmet ved at omgaas Forældre, Søskende, Husfolk og de Ting, der findes i Hjemmet, forbavses man over, hvor lidt man senere tør overlade det til sig selv, og hvor forholdsvis lidt det egentlig senere lærer. Forfatteren Jak. Knudsen siger et Sted: „Et lille Barn udvikler sig langt mere ved een Dags Leg, erobrer mere af Livet, af Verden, af sig selv, ved een Dags Leg end den voksne ved mange Ugers Slid og Slæb. Et lille Barn kan ved at lege med en Skammel en Dag igennem, kravle op paa den og saa hoppe, eller — hvis der er Uheld — falde ned af den Gang efter Gang, indøve Tyngdelovens mærkværdige Kendsgerning i sin Bevidsthed, eller rettere Ubevidsthed, — en Opdagelse, en Fremgang i Erfaring saa stor og vigtig, at en Students Artiumskundskab ikke betegner et større Fremskridt for ham, sammenlignet med hans tidligere, end hint Fremskridt betegner i Barnets Udvikling.“

Tænkeren Professor Heegaard skriver i sin udmærkede „Opdragelseslære“ alvorligt og indtrængende om Hjem-

mets Betydning, om de første Indtryks overvældende Magt og de dybe Spor, som Livet i Hjemmet drager i Sjælens Grund, og som ingen Sinde helt lader sig udslutte.

„Forældre kan ikke overlade deres Børn nogen mere velsignelsesrig Arv end Mindet om et lykkeligt Barn-domshjem; hvad Livet end senere fører med sig, saa bliver disse Erindringer et Tilflugtssted, hvor ingen vanhellig Haand naar hen, og hvor selv de største Sorger mildnes. . . .

Det er saaledes i Virkeligheden store Indsatser, der staar paa Spil under Hjemmets tilsyneladende ubetydelige Anliggender; thi her drager Livet med sikker Haand de første Grundlinier af den kommende Samfundsborgers hele aandelige Ydre, og hvad der i dette første Grundrids følger med af godt og slet, vokser sig stort og giver Lys og Skygge i det vordende Livsbillede. Det er ikke nærmest Rigdom og heldige ydre Vilkaar, der betinger et lykkeligt Barndomshjem — skønt ogsaa de har meget at sige — det er Forældrenes Kærlighed og Omsorg for deres Børn, der er Hovedsagen. For denne Kærlighed og Omsorg har Børnene en ubeskrivelig fin Følelse, og intet andet slaar saa let og hurtigt Rod som deres Tillid og Genkærlighed. Hvor et saadant Forhold er til Stede, haves stor Sikkerhed i sædelig Henseende; thi Tilliden og Genkærligheden er et Baand, der binder fuldt saa fast som Pligtfølelsen, og hvad Barnet i Hjemmet ser af Agtelse for Sandheden, af Medfølelse og Opofrelse for andre, vil indoptages i dets aandelige Væsen og blive en Del deraf.

Her ligger en stor Opgave for Almuen. Har den ikke Rigdom, saa har den, hvad der er langt vigtigere: Evne til at skabe et for Børnene fredeligt og hyggeligt Hjem — naar blot den gode Villie er der. Endnu har Sam-

fundet i det hele kun ringe Forestilling om, hvad Opdragelsen i Hjemmet har at betyde. Mangen Gang mener man at have gjort sin Pligt, naar man anvender en Del Penge paa sine Børns Undervisning, og forlanger saa gerne af Skolen, at den skal besørge hele Opdragelsen, fordi Arbejdet og Forretningerne „ikke levner en Tid“ til at tage sig af Børnene. Men heri forregner man sig ganske. Maaske opnaar de en vis udvortes Dygtighed eller Rutine; men *det* aandelige Element, som Hjemmet skulde yde, bliver borte. Det lader sig nu een Gang ikke købe for Penge og kan ikke købes paa Skolebænken.“

Disse Professor Heegaards myndige Ord har jeg gerne villet have med her paa denne Plads. Det er jo netop, hvad der er Hovedsagen, at ingensteds formes de sunde Livsprincipper saa godt og solidt som i Hjemmet hos Far og Mor, hvor Barnet faar Lov og Lejlighed til at være med at rejse og underbygge Hjemmets hele økonomiske og moralske Eksistens ved praktisk Arbejde med Dyr, Planter, Jord og alt det derhjemme, hvor Barnets Leg formes af de Opgaver, som Hjemmet stiller de voksne, og hvor der virkelig bliver Tid til, at Barnet kan gro naturligt og udvikle sig paa egen Haand samtidig med, at Børn og Forældre kan leve sammen. Det er en god Opdragelse til Livet, at Børnene kan følge Forældrenes Arbejde til enhver Tid, kan faa Far og Mor til Arbejdsledere og Arbejdsammerater. Der grundlægges her en anderledes Forstaaelse og Fortrolighed end der, hvor Faderens Opgave med Børnene i en Aarrække næsten kun er at betale Tøj, Skolepenge og efterse Karakterbog, medens Moderens Opgave bliver den at holde Børnene og de unge til Lektierne, smøre Skolemad og holde Skoletøjet i Orden.

Hvorledes skal Børn, der gennem hele deres Opvækst har levet Bogmenneskets Liv, mest uden for Hjemmet, faa Hjemmets jævne Syssel kær og føle sig bunden dertil, naar de ikke har været med til at forme dette Hjem med deres Arbejde og personlige Indsats! Er det underligt, at mange Forældre mister Taget i deres Børn ved Konfirmationsalderen!

Nej, der er noget galt her paa Opdragelsens Omraade. Det naturlige Forhold er jo aabenbart det, at Forældrene tager sig af deres Børn, personligt fører dem i Forhold til Livet og dets Love. Her har Forældrene en Pligt saa vel som en Opgave, hvis Løsning udvikler og opdrager dem, tager deres Evner i Brug paa en frugtbar Maade.

At Opfyldelsen af denne Pligt og Løsningen af denne Opgave under naturlige Forhold ogsaa vil skænke Forældrene den dybeste Tilfredshed og største Lykke, synes at maatte være lige til.

Er det ikke et Fingerpeg i den Retning og et Vidnesbyrd om en skøn Naturlov, at eftersom Udviklingen skrider fremad, Menneskevæsenet og Livet bliver mere mangfoldigt og skiftende i Udtryk, behøver Menneskene langt mindre Tid for at frembringe deres rent legemlige Fornødheder — Føde, Klæder og lign., derved bliver der Tid og Raad til aandeligt Liv og til at tage sig af Børnenes Opdragelse gennem Arbejde og Undervisning. Gode Kaar for Mennesket, legemligt og aandeligt, vil maaske give færre Børn; men til Gengæld vil Barnealderen blive længere, Forberedelsen kræve flere Aar, hvorved Opgaven for Opdrageren bliver stadig større og rigere, giver dybere Tilfredsstillelse, fordi hans eget Væsen maa være i stadig Udvikling. Denne skønne Naturlov hænger paa det nøjeste sammen med den, at hvor Samfundslivet bliver mere

udviklet og mere mangfoldigt, der vil det ved sin egen Vækst skabe øgede Rigdomme i den Retning, at de fleste menneskelige Livsforhold vil ejes af alle i Forening, og enhver tage af det store Fællesfond, der er skabt ved Fælleslivet og Samfundets Vækst; hvad man paa et saadant Tidspunkt tjener ved eget Arbejde, vil betyde lidet mod det, man faar af Fællessejet, alle vil derfor være Rigmænd, og der vil ikke være anden Forskel mellem Mennesker end den Forskel, de forskellige Evner og Anlæg giver.

Da vil Arbejdet i Verden ogsaa faa en helt anden Stemning, et helt andet Præg over sig; da vil man arbejde for Arbejdets egen Skyld, og Livet vil blive en Kappelstrid om Æren og Glæden ved alle Kræfters fulde Udfoldelse og for den enkelte den dybe Tilfredshed ved, fri og selvstændig, at yde sit Bidrag til at fuldkomme Guds store Skaberplan og bringe det store Livsvæv nærmere hans Tanke dermed.

At dette bærer langt ud over det, vi til daglig gaar og stamper i, er indlysende; men at det er i den Retning, vore Tanker maa gaa, hvis vi overhovedet tænker fremad, er lige saa indlysende, hvis vi da vil arbejde i Takt med de evige Naturlove og Guds Tanke med Menneskelivet i det jordiske Samfund.

Muligheden for at komme i Gang i den Retning er en saare gennemgribende, men ganske enkel social Reform, et nyt Retsgrundlag: Alle Menneskers lige Adgang til Naturens Rigdomskilder, den enkeltes Ret til ubeskaaret at nyde Frugten af sit Arbejde; det vil sige det gode gamle: enhver sit. Saa vil alle Forældre faa Tid og Raad til at tage sig anderledes af og leve langt mere med deres Børn.

Hvad angaar Forældrenes Evner til at lede deres Børns egentlige Opdragelse og Undervisning, ogsaa efter det

syvende Aar, da kan der henvises til, at de vigtigste Egenskaber, en Lærer skal have, er ganske jævne moralske Egenskaber, som alle kan besidde. Lærdommen, man kan give Eleven, kan være ganske overfladisk, Kundskaber kan glemmes og glemmes ofte meget snart; men Maaden, der blev undervist paa, det personlige i Arbejde og Omgang virker videre, lever maaske i Underbevidstheden, og paa Tid og Sted vil det gribe ind og præge Karakteren, være med at forme Personligheden. Det giver forøget Ansvar, og man indser, hvilken Betydning det gode Eksempel faar i Verden saa vel som i Hjemmet: den ærlige Færd, den redelige Hengivelse i Arbejde og Livsforhold, den noble Opførsel og hjertelige Livsforstaaelse; Forældre vil altid have et stort Fortrin fremfor alle fremmede, naar det gælder at lede og undervise deres Børn; de har Kærlighed til Børnene, og de vil derfor altid forstaa dem bedst, fordi de forstaaer med Hjertet, de vil ogsaa af den Grund være de klogeste, naar det rigtig gælder.

Ogsaa her passer det kendte Vers:

„Den har aldrig levet,
som klog paa det er blevet,
han først ej havde kær.“

Ingen kan som Forældrene spinde Børnenes Skæbnetraad, give dem Karakter og gode Livsvaner ved den daglige præcise Indøvelse i gode Ting. Nervesystemet vokser i den Retning, det bliver øvet — det er godt at blive et Vanemenneske, hvis det er gode Vaner, der er Tale om; der kan her gives en Livsretning, som indeholder rige Lykkebetingelser: saadan noget som Orden og Opmærksomhed, Renlighed og Selvfornægtelse, Hjælp-somhed og Flittighed er altsammen Egenskaber, der er saare livstjenlige.

Det, som det i vore Dage gælder at faa hævdet, er det, at Forældrene og Hjemmet over for Børnene har deres Opgave og Evne til at yde meget, og at de ikke maa overlade alt til Skolen, selv om den er bedst mulig.

Der er selvfølgelig Forskel paa Forholdene i Byen og paa Landet. I et Bondehjem paa Landet er der gode Kaar for Barne- og Ynglingeliv, hvis Forældrene er flittige og gode Mennesker med aandelig Sans, og de økonomiske Forhold er nogenlunde. Her er frisk Luft og Lys, som Børnene kan færdes i; her har de Dyr og Planter, hele Naturlivet og dets Sømmenspil med Vind og Vejr i Aarets Løb, hvilket er en overmaade sund og udviklende Omgang for Børn og unge Mennesker; endelig er der de mange Arbejder, et Bondehjem byder, Arbejder, der giver Lejlighed til Brug af de legemlige Kræfter saa vel som de sjælelige Evner, Arbejder, hvormed man gør Nytte, og hvor man har sine Forældre som Ledere og Kammerater — alt dette betyder saare meget for Børnene og maaske endnu mere for de unge i Overgangsalderen, da stærke legemlige og sjælelige Forandringer foregaar.

Store Livsværdier er her ganske stille og naturligt bleven reddede og bevarede, uden at det egentlig har kostet noget — ikke engang kostet Forældrene nogen Ængstelse.

Hele dette vigtige Spørgsmaal kunde fortjene en langt mere indgaaende Behandling; men jeg nøjes her med disse faa Antydninger.

I Byerne er Forholdene meget anderledes for Børnene og de unges Opvækst og Udvikling; paa Industriens, Handelens og Haandværkets Omraade er Forholdene langt vanskeligere end paa Landbrugets Omraade. Men derfor er Spørgsmaalet ogsaa her for de fleste Mennesker langt

mere paatrængende og alvorligt. Man har opdaget, at den moderne Skole, som den er, kan ikke løse dette Spørgsmaal, selv om man fik en tvungen Efterskole for de unge i Overgangsalderen.

Ogsaa i Byen er Spørgsmaalet om Hjemmet brændende, ogsaa her lider Hjemlivet under de moderne Samfundsforhold, og det er muligt, at Frelsen, Hjælpen ogsaa her ligger i det, at Børnene og de unge i nogen Maade kan komme til Jorden ligesom Landboernes Børn, komme til Jorden sammen med Forældrene; men det vil altsaa sige, at Byen maa spredes igen, saa hver Familie faar sit eget Hus med Have, og Børnene paa den Maade faar Jord at dyrke og lege med. En god Lovgivning og en stærkere Brug af den elektriske Kraft kan maaske i nogen Maade løse dette Spørgsmaal.

At saadanne Havelandsbyer vilde være et langt sundere Opholdssted i enhver Henseende end Storbyen, er en given Ting. Fik Fabrikarbejderen Tid og Raad til at tage sig af sine Børn i saadanne Omgivelser, vilde meget være vundet saavel for ham som for Børnene, for ikke at tale om Moderen, der under naturlige Samfundsforhold vil faa sit Arbejde i det Hjem, der fra første Færd er Kvindens Værk.

Vil nogen sige, at den Slags aldrig vil kunne gennemføres, viser jeg trøstigt hen til England, hvor man enkelte Steder finder saadanne Arbejderlandsbyer i Nærheden af Storbyen. Her er det rige Fabrikanter, der har skabt dem, ofret Masser af Penge paa den Maade for at udvikle Nationens Livskraft og rejst Byer som Port Sunlight ved Liverpool og Bourneville ved Birmingham. Selvfølgelig ejer Samfundene økonomisk Kraft til at gøre det samme, og naar engang god Oplysning sammen med fuld økono-

misk Frihed bliver Almeneje, vil vi faa at se en saadan Udvikling overalt ved Storbyerne til ikke mindst Vel-signelse for Børnene.

„My house is my castle“, siger Englænderen, det er dette Fyndord, jeg paa Dansk har sat som Overskrift over det, jeg her har skrevet; Englænderen elsker at have sit eget Hus, en fredet Plet med sin egen Historie, hvor han kan hvile ud og samle Kraft til det opslidende Arbejde udenom. Det er en god Følelse; det er i Virkeligheden disse Hjem, der er Grundvolden for det hele Samfund, det er dem, der er de smaa Kraftstationer, paa hvis Evne hele Nationens økonomiske og aandelige Magt beror. Det er herfra Slægt efter Slægt rykker ud for at give deres Indsats i Verdensudviklingen. Det er i Hjemmet, at vore bedste personlige Egenskaber skal prøves og opøves: Troskaben, Selvfornægtelsen, Hjælpsomheden, Kærligheden, Pligtfølelsen. Kan de ikke strække til her, i den lille Kreds, hvor ømme Baand forener alle, da strækker de ikke heller til ude i det store Folkehjem, og saa bliver det kun smaat, hvad vi der kan udrette. Hvilken Sammenhæng der er mellem Hjemmet, dets Aand og Summen af alle de Oplevelser, der har bygget det op, og saa det store Hjem, Fædrelandet, derom vidner det gamle Ord: „Ær din Fader og din Moder, for at dine Dage maa blive mange i det Land, Herren din Gud giver dig“.

Det har derfor stor Betydning for os at faa Øje for Hjemmets Værd og den Opgave, som det bliver for os alle — ogsaa de unge.

„Held den, som fremad leder
saa langt, at han et Hjem er værd;
thi først et saadant freder
om Barnets milde Færd“.

Hjemmets Ret, dets Frihed og Selvstændighed skal underbygges saa godt, det er muligt. Forældrenes Opgaver og Pligter maa man ikke tage fra dem; men de skal føle deres Ansvar og derigennem vokse sig stærke og livsforstaaende.

Vi maa lære at gøre vort Hjem til en Borg, hvor Dørene en Gang imellem kan lukkes ud mod alt det, der vil splitte og sprede, ud mod den Verden, der har saa travlt med de mange Ting. Her skal være en fredelig Vokseplads for Børnene og et roligt, men ikke indestængt Lærested for de unge, der baade er Børn og voksne. Hjemmets Skole — Skolen i Køkken og Kælder, i Stald og Mark, skal holdes i Agt og i Ære, medens Skolen uden for Hjemmet maa staa i levende Vekselvirkning med det, og i sin Undervisning holde sig nær til det virkelige Liv, og hvad Barnets legemlige og sjælelige Velfærd kræver.

„Kun Spiren frisk og grøn i tidlig Vaar
og Blomsterfloret i den varme Sommer,
da Modenhed i Møde Planten gaar
og fryder med sin Frugt, naar Høsten kommer“.

Jeg har her rørt ved Tanker, der har Ærinde til alle, unge og ældre. Jeg trøster mig med J. P. Jacobsens Ord:

„For alle gode Tanker, de kan slet ikke dø,
før endnu bedre Tanker er spired' af deres Frø“.

Det er mig ikke først og fremmest om at gøre, at alle kommer til at se paa dette Spørgsmaal som jeg; men jeg vilde gerne sætte Fart og Flugt i Tankerne, saa Spørgsmaalet kan blive personligt for den enkelte og i hans Tænkning sættes i Forhold til andre Ting og Tanker, saa skal der nok komme noget godt ud af det hele.

Nu er det igen Jul. Julen har fra gamle Dage særlig været Hjemmets og Børnenes Fest, og det er den vel

ogsaa nok endnu. Gid ogsaa denne Jul maa komme med Fest og Fryd til alle vore Hjem og lægge en Glans derom, der varer, naar Juledagene er til Ende, saa vi bedre end før forstaar, hvad vi ejer i vort Hjem, vore Forældre, Søskende og Børn!

Modtag hermed fra min Hustru og mig Ønsket om en glædelig Jul og et godt Nytaar.

Kristen A. Lange.

Ungdommens tro.

Af Grønvald Nielsen.

Den skare ivrige, begejstrede kvinder og mænd, som her i Danmark langsomt samlede sig om Grundtvig og satte deres liv ind på at føre de rige åndens skatte, som han havde vist dem, ud til hele folket, ejede en forunderlig varm og uopslidelig tro.

Når jeg prøver at gøre regnskabet op med de første grundtvigske slægter, så ser jeg ordet tro lyse som en brændende fakkell over det altsammen.

Med rette sang digteren Chr. Richardt 1883 ved Peter Rørdams grav:

„Fordi Du troede, talte Du,
og mangen sjæl husvalte Du!“

Thi disse fromme hedenfarne, grundtvigianismens første-grøde, de bragte menneskehjærter husvalelse ved deres rige tro, deres varme overbevisning om de ting, som ikke kan ses. Troen var for dem et såre kostbart klenodie, deres fremherskende evne. Det er den tro, som mange i mit slægtled beundrer og takker for. Tidt og mange gange har vi måttet udbryde: Gud ske lov for, at vi igennem disse slægter lærte Grundtvig at kende, før vi skulde i

lag med Georg Brandes, at menneskehjærter varme tro nåede os før forstandens undersøgende tvivl.

Og det var nu ikke alene således, at Kristi ord stadfæstedes på vore fædre, når han siger, at den, der holder hans ord, skal ikke se døden evindeligt, at vi følte så sikkert, når de rejste fra os, at nu gik de igennem den grusomme død uden at lære den at kende — denne for mange af os så mægtige indre oplevelse, kraftbeviset for kristendommens sandhed — men det var jo tillige dette, at deres evne til at leve i tro og af tro spændte så vidt og gik så dybt.

Jeg mindes fra min barndomstid, hvor gribende og stemningsfuldt Budstikke-Bojsen kunde tale om, at Sønderjylland og så den i året 1866 tabte valgret nok skulde blive vundet tilbage, og rimeligvis vilde det ske samtidig. Derom tvivlede han slet ikke, og det så ud, som om hele den store forsamling delte hans tro.

I min første ungdomstid talte og sang digteren Mads Hansen ud af en lige så stærk tro om Nordens enhed:

„Jeg deler folkets sorg og glæde
og Nordens tanke dyb og sand,
og derfor tør jeg dristig kvæde:
Jeg elsker mine fædres land!“

Det lød også varmt og højtidsfuldt, når vi ved festlige lejligheder i de tider sang med Jonas Lie:

„Hil Dig, hellige hjem i nord,
hvorover nordstjernen våger!
Gud giv Dig sejren, fordi Du tror
igennem tidernes tåger!“

Når jeg nu ud fra denne baggrund og med henblik på nutidens ungdom gerne vil grave lidt dybere ned i troens urtegård, så melder der sig for min tanke et bibel-

ord, som jeg må bede mine læsere om at fæstne opmærksomheden ved.

I Hebræerbrevets 11te kapitel står der om Abel, Enok, Noa, Abraham, Sara, Isak og Jacob: „I tro døde de alle, da de ikke opnåede forjættelserne, men de så dem langt borte og hilse dem og bekendte, at de var fremmede og udlændinge på jorden“. I denne glimrende fortegnelse over fremragende personligheder fra den gamle pagts dage er der ét foreningspunkt, nemlig troen. Under forskellige livsforhold, i højst forskellige historiske perioder, hver med sit særlige arbejde og sine særlige fristelser, så var livets grundspørgsmål for dem alle dog væsentlig det samme, og den løsning af spørgsmålet, som de nåede frem til, var også den samme.

Dette ene fælles livsvilkår bestod deri, at de levede ved troen! De havde et indre sjæleligt øje, som så højt, dybt og langt. I alt og over alt så de Gud. De levede i en rig indre verden, som de var overbevist om stammede fra ham.

Mennesker, som tager grovt på livet, siger om sådan noget, at det er uvirkeligt. De kalder det spottende for drømmerier. Men de kommer nu ikke let forbi den kendsgerning, at man intet steds i verden har fundet en sådan frugtbar jordbund for store handlinger og ædle tanker som netop i denne tro. Derfor er det, at apostlene med frimodighed regner dette menneskehjærtets inderste trosliv for den eneste solide prøvedigel og delingslinje, når de skal bedømme mennesker.

Troens helte levede alle sammen på løfter og forjættelser. Deres største skatte hørte håbets verden til.

De erobrede verden og gennemgik trængsler med tålmodighed, fordi den usynlige, evige verden for dem var

en sikker virkelighed. De var aldrig tilfreds med det nærværende. Altid spejdede de efter fremtidslandet med Guds stad på de evige høje. Gennem alle tider har de retfærdige levet ved troen. Den var deres højeste lidenskab. I den hævede de sig op imod Gud; i den erfarede de, at han dalede ned til dem.

Igennem alle århundreder stod de som en protest imod materialismen, ånds nægtelsen, åndsfjendskabet, som altid under en eller anden form er menneskelivets mest sejglivede fristelse. Til alle tider har Gud haft sine vidner. Århundreder er sammenknyttet ved troens gyldne kæde.

Hebræerbrevets vidunderlige liste over troshelte er typisk i det store menneskesamfund. De væsentligste karaktertræk hos de bedste mennesker i alle lande og til alle tider det er, hvad apostlene kalder troen. Den tro, ved hvilket menneskehjærterne udløses af det timelige livs mange forviklinger og indgives tanker om høje mål i livet.

Den umiddelbare virkning af det arbejde, som troens helte udførte, var ofte meget ringe. Den sæd, de udsåede, kom deres egne hænder ikke til at høste. De stred for noget, som var vanskeligt at virkeliggøre; ja, som end ikke altid kunde formes i ord.

Mangen gang blev deres egne fejltagelser indristede over deres arbejde. De havde slet intet resultat at vise frem. Kun en drøm! De døde uden at have modtaget det, som var dem lovet.

Men de døde i troen!

Det er dette, som griber mig så dybt, når jeg følger de store skikkelser i den gamle pagts dage. Det er alle sammen mennesker, som med smerte føler livets ufuld-

kommenhed. Deres øjne stirrer stadig på noget, som ikke er gået i opfyldelse. Livet er for dem en ufærdig historie. En valplads, hvor soldaterne kæmper og falder i et slag, som stadig fortsættes. Var der — udvendig set — nogen sinde en så frugtesløs livsafslutning som Abrahams? Selve de troendes fader! Han havde forladt hjem og slægt med den store åndelige arv lysende for sit indre øje, og han døde som anfører for nogle få fårehyrder, ejende netop så mange kvadratfod jord, at hans legeme kunde stedes til hvile.

Slægter efter ham i det gamle Israel bar i deres hjærter på den samme tilsyneladende værdiløse drøm, og de døde uden at eje andet end et løfte om en stor arv. Deres liv ofredes for en idé. De så målet langt ude i den fremtid, som de personlig aldrig skulde nå.

Følger man Israels religiøse historie, så ser man stadig det samme. Igennem den lange forfaldstid under kongedømmet vokser troen på den konge af Davids æt, som skal komme med frelsen, profeterne taler fra højene til folket om den herlige tid, da forjættelserne vil blive opfyldt. Folket holder sig oppe ved håbet om den rige fremtid, da en søn af David skal styre Gudsriget på jorden.

Gennem de store skuffelser holdt denne tro åndslivet oppe, indtil han kom, som ydmygt gik lidelsens vej og blev korsfæstet på Golgatha!

For han kom jo virkelig! Alle de, som i århundreder havde levet i troen og var døde i troen uden at se løftet gå i opfyldelse, de havde altså dog ikke levet i en tåget drøm, en indbildning. Forjættelserne opfyldtes. Ingen bibelkritik kan nægte det. Hvilken vidunderlig trøst kan der ikke strømme ind i vore hjærter fra denne troens historie!

Nu er mange slægter gået i graven siden den tid, men troens væsentligste egenskab, dens opgave i menneskesindet, er fremdeles den samme. Til os kommer ny syner, nyt håb, som kræver den samme udholdenhed og bejler til den samme indre evne, nemlig vor tro. Hver gang en bjergtinde nås i den enkeltes eller slægtens liv, løfter der sig andre højder i det fjerne, horisonter længere ude. Der gives ingen grænser, hvor det lyder til en opad- og fremadstigende ungdom: hertil og ikke videre. Alt, som vi vokser og udvikles, viger idealet tilbage, ikke fordi det er uigennemførligt, men fordi i samme grad, som det med Guds hjælp virkeliggøres, vokser det i rigdom og skønhed.

Ligesom patriarkerne er vi i alle de største livsspørgsmål henviste til at leve af troen. Vi skal, som de, heller ikke dømmes efter det, som vi opnår her i timelighedens verden. Det vilde være forfærdeligt. Når man i årenes løb har indhøstet nogle erfaringer om sygdom og sorg, omsjælelig og legemlig nød, om lykkedrømme, der knustes, ja, så begynder man at forstå, hvor strængt det vilde være, hvor hårdt livets prøvelser vilde knuge mennesker, hvis de i eftermælet og af Gud skulde dømmes efter, hvad de nåede at præstere.

Nej, vort liv vil ikke blive dømt efter de resultater, som vi har nået, men efter de livsmål, som vi vandrer igennem det med, og efter den troskab og flid, hvormed vi stræbte at føre vore idealer ind i virkeligheden. Hvad vi har drømt, troet på og turdet vove!

Da folk i Spanien i året 1401 begyndte at bygge på domkirken i Sevilla, en af de største og smukkeste gotiske kirker, så sagde de: „Lad os nu bygge således, at de, der kommer efter os, må regne os for afsindige.“ Men

således gik det ikke. Samtidens mennesker kunde tale om den afsindige plan og spotte disse drømmere, men efterslægten, som så den herlige bygning, har aldrig gjort det. Bygmestrene blev retfærdiggjorte, og det bliver alle, som arbejder i tro, enten de så når målet i deres egen tid eller ikke.

Det arbejde, som troen ikke indgyder kraft, som livets romantik ikke berører, mislykkes. Den ungdom, som intet udsyn ejer, som intet tør vove i tro, som er bange for at udsætte sig for et ædelt skibbrud, den vokser ikke under sit arbejde.

Det arbejde, som troen indgyder kræfter, ejer evigheden som et sædekorn i muldet.

De dør ikke, som dør i troen. Troen på fædrelandets fremtid, folkets samling, de store fremtidsopgavers løsning, Sønderjyllands genforening med moderlandet, Guds riges sejr over materialismen.

De slægter, som lever i troen, bliver altid de rigeste.

Et menneske sætter sig måske et lille mål og når det. En anden har et højt mål, men hans arbejde mislykkes. En holder sig hyggelig og vel inden for det praktiske, en anden styrter frem mod det umulige. Vi ved nok, hvilken plads disse mennesker anvises af dem, som ikke trænger igennem tingenes overflade. Der findes her i verden mange grove og hurtigt udarbejdede klassesdelinger. Den, som de fleste sætter længst ned i klassen, har ofte for tjent en bedre plads. Det skyldes måske andres ligegyldighed og træghed over for et betydeligt fremskridt, at hans arbejde mislykkes. Det kan derfor i sig selv være meget værdifuldt.

En mand stræber måske efter at skabe sig en formue. Ved forudseenhed og strængt arbejde gennem mange

år lykkes det for ham, og nu kan det omsættes i penges værdi, hvad han har udført. En andens mål er at få sit sindelag dannet til. Han giver sig hen i arbejdet med at udhamre sin karakter. Han kan just ikke prale af sine bedrifter. De ses heller ikke af ret mange, måske kun af en snæver hjemlig kreds. Det kan være, at han aldrig når det høje mål, som han satte sig. Men står han derfor på et lavere stade end den anden? Nej, han er rimeligvis af en langt finere støbning, og af den grund sigter han højere end den anden. Han har været oppe på højder i åndens verden, som den anden aldrig drømte om.

Det kunde jo synes at være en mislykket sag, når et menneske dør uden at have nået sit mål. Men det gode resultat ligger netop i dette: At have set!

Tal ikke om de menneskers ulykke, som døde i troen.

De var lykkelige. De døde, som de levede, med øjet vendt imod målet.

Det vigtigste for den unge slægt er sindets idealer. De er templet i hver enkelts personlighed.

Vi dømmes efter det, som vi søger. Og undervejs mod målet vinder vort liv ofte flere goder, end selve målet indeholder.

Fordelen ved at erhverve kundskaber f. eks. er jo ikke i første linje, hvad de indbringer os på markedet, når vi har tilegnet os dem, men den rigdom, de har i sig selv, den sjæleberigelse, som en vedvarende granskning bringer os.

Rigdommen ved at blive en Kristen ligger jo ikke i noget, som vi i den anledning kan vinde af ydre ting, men i sindets forædling, personlighedens uddybelse. Værdien af de forjættelser, som vender vore øjne imod Gud og leder vore fødder hen til hans veje, indskrænker

sig ikke til forjættelsernes opfyldelse, men gælder hele den indflydelse på vort indre liv fra dag til dag, i småt og stort, som det har: At være vendt imod Gud.

Der er mange drømme, også lyse og kærlige drømme, der aldrig opfyldtes på den måde, som vi tænkte og ønskede, og dog udrettede de det i os, som var den store hensigt med dem. Derfor er det, at alvorlige kristne mennesker, i hvis liv mange lykkedrømme synes at være knust, alligevel med sandhed kan istemme Ingemanns:

„Giv tid, og hvad Du drømte skønt,
Du skal i sandhed skue.“

Jeremias's tanke om en konge i Jerusalem gik aldrig bogstavelig i opfyldelse; men den havde den største betydning for Israel og for ham selv. Den forberedte vejen for én, som var større end Salomon i al sin herlighed.

Jeremias døde med et sønderknust hjerte i et fremmed land. Alle hans håb for folket var spredt som avner for vinden. Han så aldrig forjættelsen opfyldt; men han døde i troen og så Messias's herlighed i det fjerne.

At dø i troen, det er at vide, som den gamle pagts hellige vidste det, at Guds løfter slår aldrig fejl, hans kærlighed svigter ingen sinde.

En gammel prøvet kristen mand i min hjemegn vågnede på sit dødsleje op til et øjeblik klar bevidsthed og hvi-skede til sine venner: „Jeg vil saa gerne have Eder sagt, at Gud har ikke svigtet et eneste af sine løfter.“ Han havde erfaret, at Guds kærlighed var tilstrækkelig, også nu til vandrigen gennem døden. Han havde smagt den uudsigelige kærlighed, som ligger gemt i en fuldstændig tillid til Gud. Han døde i troen! Løfterne er ikke særlig til for deres egen skyld, men for vor skyld. Deres mål er at føre os frelst igennem alle jordiske skuffelser.

Der er en magt i verden, som opdrager os ved at føre os forbi alle verdslige mål, alle jordiske opfyldelser, alle løfterne i sig selv, alle idealernes ydre ikklædning, hen til den rige Gud, som har sendt os det altsammen. Ja, dette er troens åbenbare hensigt. Den arbejder i os, for at vi kan undfly den fordærvelse, som er i verden på grund af kødelig lyst.

Hvis slægten mister troen på Gud, så taber den vel ikke straks, men ganske sikkert i tidens løb den kraft til glæde og fred, som det er hans kærlige hensigt at skænke os.

I min ungdomstid var det, så langt mit kendskab til mennesker spænder, troen på Gud og på livets vinkende idealer, som hjalp os til sejr over det lave og tarvelige. Det var vor ungdomstro, der holdt håbets dragt ren og førte os ind i de evigt varende glæder. Det var troen, som senere lærte os at behandle vore knuste lykkedrømme paa rette måde.

Det er da det vidnesbyrd, som det kan blive os en trang at aflægge overfor nutidens ungdom, at vi glæder os over at være bleven forjættelsens børn i vor dåbs tro med det evige livs kraft i vore skrøbelige synderhjerter, med den hånd i vor hånd, som kan rejse os, når vi snubler. Og vi venter at dø i troen, som de store gamle i svundne tider.

Vi er løftets børn, som ser fremad imod staden på de evige høje og beder Guds ånd om at lede os fremad mod vort herlige mål.

Fra Elevmodet 1913.

Fra Elevmodet 1913.

De ny Elevværelser i Haven.

Aarets Begivenheder.

Da der ved de sidste Elevmøder synes at have været Stemning for at gøre Julehilsenen saa god og fyl­ dig som muligt, har vi tænkt i Aar at føje et nyt Kapitel til og i dette omtale de vigtigste af Aarets Begivenheder. Julehilsenen er jo nemlig som en Slags Bindeled mellem Skolen og dens gamle Elever, og derfor føler vi os over­ bevist om, at man med Interesse vil læse om de For­ andringer m. m., der har fundet Sted i Aarets Løb.

De fleste ved vistnok, at mangeaarig Gymnastiklærer her ved Skolen, M. Povlsen, er rejst til Lemming ved Silkeborg, hvor han har købt en Tømrerforretning, og saa har han saamænd giftet sig, ja han har.

I Stedet for Povlsen blev som Gymnastiklærer antaget en ung Seminarist, *Olav Leth* fra Korsør, og det synes, som om det har været et ualmindelig heldigt Valg, for der blev for den unge Lærer Leth Anledning til at gøre en Indledning til et nøjere Bekendtskab med Jutta Grøn­ vald — et Bekendtskab, der resulterede i en Forlovelse, da Eleverne var rejst. Omtrent samtidig maatte ogsaa Olav Leth rejse, han skulde til Slagelse for at springe Soldat.

Sidst paa Vinteren fik Lærer *Kr. Kolding* Opfordring til at overtage Elbæk Højskole ved Søvind St. Han mente ikke, at det kunde gaa an at sige nej til Opfordringen, og midt i April forlod da Familien Kolding Vestbirk. Marie og *Kr. Kolding* havde da været knyttet her til Skolen i 6 Aar. De har i den forløbne Tid udført et godt Arbejde, og de har erhvervet sig mange Venner baade her og blandt Eleverne.

Det blev saa nødvendigt at skaffe ny Lærerkraft til Sommerskolen, og Pastor *Thygesen*, Tønning, var den første, som Grønvald Nielsen sikrede sig. Pastor Thygesen vil ogsaa være Eleverne fra sidste Vinter bekendt, idet det var ham, der Vinteren igennem holdt de kirkelige Foredrag i Forsamlingshuset. Han skulde nu holde ugentlige Foredrag for Sommerpigerne; men midt i Juni Maaned blev han syg, og Foredragene maatte afbrydes. Timerne blev derefter overtaget af Grønvald Nielsen.

Pastor Thygesen er rask igen, og til Vinter vil han fortsætte Foredragene.

Af nye Kræfter har yderligere ved Sommerskolen virket Fru *Lange* og *Bodil Jørgensen*, en Datter af afdøde Folketingsmand *Jørgensen* fra Ribeeegnen, samt Landinspektør *Jacobsen*.

Det aarlige Elevmøde afholdtes den 28. og 29. Juni, og denne smukke Fest var i Aar begunstiget af det herligste Sommervejr. Vestbirk er smukkest netop paa Elevmødedagene, overalt i Byen, saa vel som naturligvis paa Skolen mærker man, at der er Travlhed forud for Mødet. Haverne maa pudses op, Hækkene klippes, og Gangene skuffes og rives. Man mærker den gode gamle Samfølelse mellem Skolen og Byen. Vi føler, at enhver gerne vil bidrage sit til, at det maa blive Festedage for Gæsterne, de

mange gamle Elever. Vi skatter denne Samfølelse, og vi er glade og taknemlige for den.

Lørdag Aften var som sædvanlig helliget lidt lettere Underholdning. Først holdt Grønvald Nielsen en kort Velkomsttale, og derefter spillede Lange og Fru Lange forskellige Musiknumre, og til sidst opførte Eleverne en Scene af „En Spurv i Tranedans“ og en Scene af „Genboerne“. Eleverne klarede det hele overordentlig nydeligt, man mærkede det store Arbejde, der under Skuespiller *Hjælms* Ledelse var gaaet forud.

Hele Egnen var om Søndagen fra Morgenstunden af i Feststemning. Flagene vajede fra Toppen af Flagstængerne, og paa Vejene myldrede Cyklisterne frem fra alle Kanter. Det skaber Stemning over hele Linjen. Fatter kommer ud og hilser god Morgen, og Anton Hansen trisser rundt og smiler til alle Sider — jo, alt tydede paa en god Dag. Det blev den da ogsaa. Skaren voksede fra Time til Time og naaede Højdepunktet i Skoven. Man antog da, at der var henimod 1500 Mennesker til Stede.

Umiddelbart efter Elevmødet rejste Anton Jacobsen, med Understøttelse fra Landbrugsministeriet, til Tyskland for at studere Planteavl. Kommende Elever vil sikkert af og til faa noget at høre om Resultaterne af denne Rejse.

Efter Sommerskolens Slutning har der været afholdt et Kursus for Religionslærere i 5 Dage. Alle Skolens Lærere deltog i dette fortræffelige og lærerige Kursus.

I det Kursus for Højskolelærere, der afholdtes paa Voss Højskole i Norge, deltog herfra: Sofie og Anton Hansen, Kr. A. Lange samt Valborg Jensen og Marie Villumsen.

Til Vinterskolen er antaget to ny unge Lærere, *Ulkjær* og *Rudbæk*, den første til Gymnastik og Sundhedslære, den sidste til Dansk, Regning og Geografi.

Endelig bør nævnes, at Vestbirk i det forløbne Aar er blevet ophøjet til Stationsby. Den gamle Bygning ved Holdepladsen er forsvundet, og i Sommerens Løb har der rejst sig en ny Stationsbygning.

En rigtig god og glædelig Julefest ønskes gamle Elever af:

Sofie og Anton Hansen.

Nielsine og Anton Jacobsen.

Karen og Kristian Hansen.

Valborg Jensen og Marie Villumsen.

Regnskab

fra 28. Juni 1912 til 28. Juni 1913.

INDTÆGT:

Kassebeholdning 28. Juni 1912	Kr.	165,97
Medlemsbidrag og solgte Julehilsener	—	1072,75
Overskud fra Brugsforeningen	—	71,07
Renter fra Anton Hansen	—	20,00
Salg af Julehilsener	—	26,26
		<hr/>
	Kr.	1356,05

UDGIFT:

Understøttelse til Karlene 1912—13	Kr.	175,00
— - Pigerne 1912—13	—	275,00
Julehilsenen	—	222,10
Regning fra Fangel	—	3,50
Bekendtgørelse	—	12,89
Medlemsbidrag til Brugsforeningen	—	15,00
Konvolutter	—	8,25
Postoprævninger	—	5,60
Fragt for Julehilsen fra Kolding	—	2 35
Porto	—	134,36
Løn til Formanden	—	25,00
Kassebeholdning	—	477,00
		<hr/>
	Kr.	1356,05

Ovenstaaende Regnskab er revideret og fundet rigtigt.

Vestbirk, d. 28. Juni 1913.

Anton Jacobsen.

A. Hansen.

Medlemmer, der skifter Opholdssted, bedes
møddele det til Formanden først i November!

INDHOLD

	Side
<i>Grønvald Nielsen:</i>	
Minder fra min barndom og ungdom.....	3
<i>Thyge Thygesen:</i>	
Jul	24
<i>Kristen A. Lange:</i>	
Mit Hjem — min Borg	28
<i>Grønvald Nielsen:</i>	
Ungdommens tro	47
Aarets Begivenheder.....	59
Regnskab.....	63
